

Uroš Zupan

Hiša na Tomšičevi 12

I.

Pomlad. Marec. Mogoče še zadnji vzdihljaji februarja. Kajti danes je precej drugače kot pred leti, saj je na teh težko predstavljenih meteoroloških kartah vse mogoče. Pomlad. Blago pričakovanje, ki polzi v najmanjše pore mirnega in včasih od podivjanega vetra premešanega in preseljenega zraka, za katerega ima človek občutek, da je prispel od daleč, se kot neviden kontingent, kot velika nočna pošiljka, ki pripada drugačni pokrajini in drugačnim mestom, spustil v deželo, ki je bila še nedavno navajena na precej rigoroznejši red, z več statike, več nepremičnosti, red temačnosti in mraza. Je bilo vedno tako? Je bila moja pozornost vedno tako naravnana, podložna in skrajno občutljiva na te nenadne vdore toplote, ki naj bi nekaj obljubljali? Kaj obljubljali? Mogoče odhode, tiste z vrnitvijo, mogoče potovanja, daljave ali pa le željo, da bi se daljave osvajale v mislih in bi telo ostalo tu, kjer je, se zapletlo v čedalje resnejšo igro navzoče odsotnosti. Igro, ki ji je največkrat dajala takt glasba, ki je, ko je vse minilo in se umaknilo, kot nekakšna nenehno navzoča odrešiteljica pred pozabo shranila ključ od vrat v določene dogodke, atmosfere in stanja ter jih včasih, kot po čudežu, radodarno vračala. Ali pa se to dogaja, ko človek postane starejši in se njegova velika ljubezen do skrajno razžarjene poletne svetlobe, ki neusmiljeno razgali vse, česar se dotakne, začne umikati, saj je povezana z bojznijo, da ga bo ugašanje svetlobe in čedalje trši prijem melanholije, ki bo sledila in si počasi slačila svojo zlato kožo, da bi prestopila na stran teme in žalosti, potrlo in skušalo potopiti, mu krasti in odvzeti zrak in spodmikati tla.

To blago vrtočlavo in pijanost od nenadnega vdora toplote spet čutim v zadnjih dnevih, ko kar pogosto puščam avto na parkirišču v Tivoliju in se potem napotim po relativno novi poti, nikoli namreč nisem stanoval v

delu Ljubljane, ki bi se mu začel bližati po Celovški. Ko zaklenem vrata in začnem delati prve korake, mi pred očmi potekajo vedno isti prizori, ki že skoraj spominjajo na znamenja ponavljajočega se rituala; najprej samo za vzorec sprehoda po Tivoliju, železniški podhod, drevored, ki pripelje do velikega, bronastega Jakopičevega kipa, ki deluje, kot da bi se slikar spopadal s prikaznimi, cestni podhod in prekinjena vrsta luči, ki me dobesedno pahne v antološke kadre Klopčičeve *Sedmine*, v kateri Popaj v podobi Mirka Bogataja umira pod eno izmed njih, in potem čez cesto, mimo vile, v kateri imajo prostore DSP, PEN, Društvo prevajalcev in znamenita restavracija Klub kulturnih delavcev, po domače pri Mikiju, in potem naprej v še ožje središče Ljubljane.

Bil je mogoče ravno takšen letni čas, a bila je neka druga inkarnacija, imel sem skoraj drugo telo, predvsem pa sem imel v lasti obilje delčkov nekega drugega duha, manj nagnjenega k refleksivnim pogledom čez ramo in precej bolj zagledanega v prihodnost, ki se je razpirala pred mano s toplo vablјivostjo svojega počasi bližajočega se razkošja, ko sem prvič zakoračil po drobnem pesku proti hiši, na kateri je bila pritrjena ploščica z naslovom in hišno številko: Tomšičeva 12. Takrat sem bil še skoraj čisto svež, prišlek, ki se je v mesto preselil pred nekaj meseci in so mu bili določeni predeli, ne le tisti oddaljeni, ki jih še do danes nisem raziskal in jih verjetno tudi nikoli ne bom, ampak tisti bližji, tisti iz središča mesta, popolnoma novi. Stanoval sem na Postojnski, na Viču, in sem se mestu redno bližal skozi Tivoli, včasih mimo Akademije za likovno umetnost, včasih pa sem sprehod raztegnil in potem "izplaval na površje" pred Moderno galerijo, da bi nadaljeval svoj "osvajalski" pohod po Cankarjevi. Precejkrat sem šel mimo hiše, ki je stala za železno ograjo na moji desni in me nemo opazovala, a nikoli nisem pomisli, da so v njej ob koncu pomladi in na začetku poletja leta 1988 nastale znamenite fotografije, ki so jih takrat objavljali časopisi; zatemnjen prostor, osvetljen z lučmi, pritrjenimi na steno, ali pa stoječimi svetilkami, skoraj množica ljudi, tleče cigarete v rokah, dim in neka neprisiljena in resna pozornost na obrazih. Fotografije so prikazovale večerna branja v podporo četverici.

Bil je večer in v Konzorciju sem opravljal svoje najljubše opravilo; z desnico sem se dotikal hrbtov knjig, včasih katero izvlekel s police in jo začel listati, mogoče tudi brati. Zagotovo je bil torek, saj sem imel namen iti na vsakotedenski uredniški sestanek revije *Literatura* v prvo nadstropje hiše na Gosposki 10, v prostor, ki je imel dve sobi, eno okno – in še to je gledalo na hodnik – in seveda nobenega stranišča. (Precej konspirativna zadeva, ki pa je bila hkrati nekakšen model uredništva literarne revije v obdobju socializma, in kot se bo izkazalo, tudi pozneje,

v obdobju tranzicije.) A takrat nisem prišel do Gosposke, na avtobusni postaji pred Konzorcijem so me prestregli moji novi kompanjoni in mi rekli, da bo danes zvečer prostor na Gosposki 10 prostor duhov, saj je v DSP-ju branje treh mlajših avtorjev, ki naj bi poleg podobne starosti in že izdanih knjig imeli skupno še to, da so vsi pisali ljubezenski roman. “Kje je to?” sem vprašal. “Kar z nami pojdi,” so rekli.

II.

Zrak zunaj je bil blag in mehek. Skoraj morski, skoraj temno zelen. Večerna Ljubljana je v tistem trenutku ravno doživljala zadnji naval in zasedbo malo večje množice ljudi, po večini šolarjev in študentov, preden se bodo ulice, tam okoli devetih ali pa še prej, dokončno izpraznile in opustele in bo zrak postal še bolj temno zelen in pod lučmi prosojen in zrnast in brez zvoka. Napotili smo se proti Nami in za prvim vogalom zavili na levo. Ulica, v kateri smo se srečali in ki smo jo zapuščali, se je imenovala Titova. Displeja nad arkadami na Šubičevi, ki me vedno spomni na prekopirano varianto Times Squara, takrat še ni bilo, niti dvigala, ki se drži Name in človeka dvigne pod oblake, a tam sta bila rdeča trafika in podhod, ki vodi do kina Komuna, in če si šel še naprej po ulici, si se zapletel v značilni vonj po olju in ribah, ki se mu je uspelo izmuzniti iz Operne kleti, in če si šel še naprej, si prišel do Opere in drevoreda divjih kostanjev in do železne ograje, ki sem jo spet imel na desni, kajti hodil sem po Tomšičevi, in to v nasprotno smer, ne po Cankarjevi, kot na svojih dnevnikih “osvajalskih” pohodih.

Šli smo skozi napol odprta vrata. Pod nogami nam je škripal droben pesek. Pot je bila obrobljena s prižganimi svečami, katerih plameni so se stresali in trepetali, kot da bi naši koraki tako močno vzvalovali zrak, da se jih je ta narahlo dotaknil s svojimi tankimi prsti. Prišli smo do masivnih in težkih zelenih vrat, potem smo se vzpeli po marmornatih stopnicah in stopili na parket, ki se je začel takoj pogovarjati z našimi podplati. Njegove besede so zvenele kot tožbe. Šli smo skozi zastekljena vrata, v predprostor in potem skozi še ena vrata, v precej veliko sobo, še posebno za nekoga, ki je bil navajen socialističnih blokovskih standardov. Sredi sobe je bila dolga miza. V sobi nekaj stilnega pohištva. Na desni steni je visela velika in precej temna slika z lovskim motivom, ki jo je na desnem robu krasilo pritajeno in počasno poslavljanje nekega izmišljenega dneva na Zemlji. Na drugi steni je bil portret majhnega in za svojo starost precej preresnega, na silo odraslega fantiča. A najprej mi je v oči padel velik lesteneč z žarnicami, podobnimi velikim svečam, in takoj za

njim kipi velikih glav, ki so kot ogromne ptice posedle po omarah in gospodarile prostoru pod sabo z nekakšno strah vzbujajočo avtoriteto. Pravzaprav se niti niso toliko ukvarjale s prostorom pod sabo, saj njihove oči niso bile uprte navzdol, ampak so, kot se za klasike spodobi, ostajale tam zgoraj, na samozadostni oddaljenosti in višini, brez prevelike povezave s svetom in življenjem pod sabo. Lastniki glav so se, ko so še hodili po zemlji, imenovali: Primož Trubar, France Prešeren, Ivan Cankar, Oton Župančič in Lovro Kuhar, bolj znan kot Prežihov Voranc.

Me je prvi obisk tistega prostora navdajal s ponosom? Sem bil prestrašen, kot veliko ljudi, ki zaide v ta prostor, ko sem stopal skozi masivna vrata in potem skozi zastekljena? Sem si kdaj mislil, da bom tudi sam lahko postal član DSP-ja in da bom ta prostor obiskoval večkrat? Včasih tudi nekajkrat na teden ali pa kar vsak dan, pravzaprav vedno, ko bom sklepal nenapisan pakt in zaveznitvo z mestom. Verjetno ne. Moje misli in želje in pričakovanja so bili usmerjeni popolnoma drugam, predvsem v raziskovanje noči in hlastanje za priložnostmi, ki jih je le-ta ponujala, in mogoče sem bil ravno zato resnično prestrašen, ne takrat, ko sem prvič vstopal v prostore Društva pisateljev, ampak ko sem se prvič povzpел po lesenih stopnicah nadstropje više, da bi od znotraj in ne samo iz pripovedovanja – pri izbiri gostov naj bi bili izredno pedantni in selektivni – spoznal znameniti lokal Klub kulturnih delavcev.

III.

Do osemindvajsetega leta sem bil član dveh organizacij. V obe sem vstopil neprostoovoljno, ampak s tem nisem imel nobenih težav, saj smo bili v otroštvu vsi toliko moralno-politično neoporečni in zavedni, da smo šli skozi fazo članstva v Zvezi pionirjev in fazo članstva v Zvezi mladincev. Ko skušam danes iz spomina izpraskati, kaj je bila najopaznejša značilnost članstva v teh organizacijah, mi vedno prej kot užitek ob sodelovanju pri določenih ritualih, ki jih lahko v sedanjosti vidimo v občasnih novicah iz Severne Koreje, pride na misel, da so bile to organizacije, katerih člani niso nikoli umirali, organizacije, ki so skoraj stoodstotno jamčile nesmrtnost. Samo enkrat, in to v srednji šoli, se je zgodilo, da smo se nekega sončnega popoldneva znašli na pokopališču, ker je umrl dijak enega izmed nižjih letnikov. Stali smo tam, popolni tujki in pomote v strašni bolečini in žalosti, ki smo ju lahko opazovali pred sabo. Naša zadrega in zmedenost, ali pa naša nezavedna obrnjenost k luči in trajanju, je bila tako velika, da smo se začeli pritajeno šaliti in smejati.

V tretjo organizacijo, še boljše, prvo društvo sem se včlanil sam in prostovoljno. Bilo je konec poletja, dobra dva meseca po osamosvojitveni vojni. Kot da bi se poslavljajal od nečesa, sem brez določenega cilja taval po Ljubljani in nekako prišel do Tomšičeve 12. Mogoče me je spet kdo "snel" z ulice in mi povedal za tiskovno konferenco ali pa kakšen dogodek, ne vem. V sobi z veliko mizo sta stala Josip Osti in Barbara Šubert, pesnik in vodja pisarne na Društvu pisateljev. Vsakič ko so se mi v zgodnjih devetdesetih odpirala kakšna vrata v literarne svetove, sta bila zraven Barbara in Josip. Barbara me je vprašala, ali bi se včlanil v DSP. Takrat se je peščici mojih revijalnih objav pridružila tudi knjiga. Odgovoril sem z vprašanjem: "Kaj moram storiti in ali potrebujem za to kakšna priporočila?" Pokazala mi je stol, mi dala list papirja, vstavil sem ga v pisalni stroj in narekovala mi je tri stavke. Tipke so se srečale z belino in čez nekaj časa sem dobil obvestilo, da sem postal član Društva pisateljev; to članstvo se je zame, to vem zdaj, od prvih dveh ločevalo predvsem po tem, da se je tu in tam kateri izmed članov društva, imena in priimki so znani iz beril in *Pregledov slovenskega slovstva*, preselil med prikazni. Kategorija nesmrtnosti se je iz fizičnega in materialnega sveta dokončno preselila v "antologijo svetlobnih lis".

Kaj je zame povezano s DSP-jem in tisto vilo na koncu Tomšičeve? Nikakor ne groteskni boji za "oblast" (pučistični pohod z Beethovnovi proti Tomšičevi) in prevlado ter različne vizije, od tistih, da naj bi bil DSP še vedno moralni razsodnik in politična instanca, kot so mislili in si predstavljali protagonisti iz sedemdesetih in osemdesetih, do tistih, da naj bi bila to le stanovska organizacija, ki bo skrbela za intelektualno in duhovno blaginjo svojih članov, včasih tudi za materialno, kot si je mislila hiperambiciozna mladina, ki se ji postopanje po pragmatičnem svetu ni zdelo nič nenavadnega, saj je bila to edina izkušnja, ki jo je poznala in imela. Res je, da sem bil sam član nekaterih komisij in enkrat na začetku devetdesetih so me celo izvolili v upravni odbor. Na sestankih komisij sem se še kar znašel ter tu in tam celo izrekel stavke ali dva. Na sestankih upravnega odbora pa sem se sam sebi zdel precej podoben Danetu Zajcu, ki je v tistih časih predsedoval DSP-ju: metafizičen človek, potisnjen v svet ekonomije, prava in drugih žugajočih dolgovernosti, ki nam krojijo življenje, a je za takšne spoprijeme in spopade popolnoma brez volje in daru. Očitno se je zgodil velik nesporazum in je nekdo mojo sposobnost napisati nekaj uspešnih verzov zamenjal za sposobnost pisanja po pragmatičnem svetu.

Kaj je torej zame povezano z DSP-jem in tisto vilo na koncu Tomšičeve? Nekaj obrazov in dogodkov, za vedno zlepljenih z njimi, nekaj izrečenih

stavkov in neke situacije, ki so se prenesle tudi na druge prostore in kraje, a so imele korenine na Tomšičevi, vse skupaj pa je odpiralo nekakšno čarobnost in jo še vedno odpira; čarobnost, v katero se človek želi namestiti in jo občutiti, ko pogovor nanese na knjige in predvsem na tiste, ki so jih napisali, na pisatelje.

IV.

Po kakšnem vrstnem redu ta gmota plava proti površju in dnevni svetlobi in kdo določa zaporedje? Kje naj začnem, da ne bom komu delal krivice, ampak kako lahko delam krivico precejšnemu številu tistih, ki so se že preselili v deželo senc in prikazni? Kako? Mogoče bi lahko začel s prizorom s "svojim" prvim predsednikom Danetom Zajcem, ki so se mu oči svetile skozi gost oblak dima trave, ki jo je kadil skupaj z "novoslovenskim prozaistom" in njegovim prijateljem, strokovnjakom za zdravilna zelišča, na eni strani velike mize, na drugi strani pa sta kramljala takratni notranji in obrambni minister in meni se je za hip zazdelo, da je naša na novo nastala državnica resnično zakorakala proti belemu svetu ali pa še dlje, nekam proti "republiki banana". Mogoče z njegovim predhodnikom Rudijem Šeligom, ki ni bil nikoli "moj" predsednik, a je Barbara rada pripovedovala, da je kot pravi whitmanovski kapitan zapuščal ladjo zadnji ali pa je sploh ni zapustil, saj ga je kurirka Viktorija, ki je prva prišla v službo, precejkrat našla, ko je spal na veliki mizi ali pa na vrsti stolov, pokrit s svojim plaščem, ob glavi pa je imel, kot se za gospoda spodobi, odložen klobuk. Kolikokrat smo potem Evalda Flisarja, ki je nasledil Daneta Zajca, v pisarni zbadali, da je resnično skrajni čas, da prespi na DSP-ju, saj je to osnovni iniciacijski obred, ki ga mora opraviti predsednik, da sploh lahko predseduje društvu. Seveda je imel Evald vedno pripravljen kakšen pameten in zvit izgovor, da mu tega ni bilo treba storiti. Mogoče neka podoba in nasvet Milana Jesiha, ki sem si ga zapomnil; pomlad, bilo je konec tiskovne konference ob ponovnem prevodu neke Shakespearjeve drame, na mizi so se pojavili polni pladnji, pogovor je postal neobvezen in jaz sem prenehal piti pri drugem kozarcu z utemeljitvijo, da res nima smisla, da že sredi popoldneva pijan kolovratim po mestu, a je Milan modro pristavil, da je najbolje, da začneš svoj pivski pohod, ko je še zgodaj, saj so takrat vse možnosti odprte, in ne šele zvečer, ko točno veš, kje boš koga srečal in kaj se bo zgodilo. Mogoče debata na sestanku komisije za sprejem novih članov, ko sta Andrej Hieng in Jože Snój začela nekakšno tekmovanje v poznavanju

Karla Maya in sta se spuščala v najmanjše detajle in podrobnosti, da sem sam, bolj slab bralec knjig s trdimi temno zelenimi platnicami, obsedel na drugi strani mize z odprtimi usti. Ali pa večer, ko je bil Niko Grafenauer edini, ki je znal umiriti golega Toma Rebolja, in sicer tako, da je ob vsesplošnem ženskem hihitanju preverjal trdoto njegovih bicepsov. Ali pa večer, ko mi je moj najstniški heroj Mate Dolenc pravil, kako je nastal kulturni romančič *Peto nadstropje trinadstropne hiše*, in zraven pihal oblačke dima iz svoje pipe, plavajoče skozi pršečo svetlobo, ki so jo po zraku brizgale svečam podobne luči na lestencu. In ženske. Kje so ženske? Sem tam kdaj videl Nedeljko Pirjevec, ki je sedela v krogu občudovalcev svojega pokojnega moža in kadila ter tu pa tam kaj pripomnila, ali je bilo to mogoče na Cankarjevi in se meni še sanjalo ni, da je do takrat napisala tanko knjigo, ki bo preživela večino nagrajenih romanov in tudi legendo o Profesorju?

Ampak za književnost in knjige je bil bolj prostor doma, v tišini, na kavču ali postelji, ko so včasih prišli tisti srečni trenutki, ko sem si želel, da se kakšna knjiga ne bi nikoli končala, da bi se preprosto vlekla in nadaljevala kot neskončen dan, ki se ponavlja in ponavlja. Na društvu je bil prostor za žive ljudi. Na tem mestu se nekje iz ozadja začanja oglašati moja slaba vest, največkrat zaradi dolgov, merjenih v neprebranem, hkrati z njo pa se oglašata tudi nikoli izrečeno in iz neznanih razlogov zatajeno občudovanje. Zakaj nisem telefoniral Rudiju Šeligu, ko sem prebral "partizanski" odlomek iz *Izgubljenega svežnja*, objavljen v *Novi reviji*? Mogoče zato, ker sem si tako močno želel, da bi ves roman držala skupaj takšen zagon in hitrost kot ta poglavja, a sem se hkrati bal, da se to ne bo zgodilo. Zakaj nisem Andreju Hiengu nikoli povedal, kako sem občudoval in vedno znova prebiral njegov esej *Iz dnevnika. O mestih. Posebej o Ljubljani*. in si hkrati zavistno želel, da bi ta mozaik različnih časov, knjig, ljudi in opažanj, ki so vsi po vrsti pripadali izgubljenemu svetu, sestavil jaz in ne on? Mogoče zato, ker se je že preselil med prikazni, ko sem to ugotovil.

V.

Ljudje v sprejemni pisarni so se nenehno menjavali. Najprej je tam sedela Anja in njej nasproti Venko Taufer, potem Baška in za njo Tina, na Venovem stolu pa hiperenergični in glasni Iztok Osojnik, Tone Peršak in za njim Vlado Žabot. Le miza na desni je bila rezervirana za osebo, ki je bila stalnica, ki je držala skupaj vse niti, ki je lahko takoj našla zapisnik z

znamenitega kongresa zveze pisateljev, ki je bil leta 1953 v Ljubljani in na katerem je Miroslav Krleža dokončno izbojeval avtonomijo umetnosti in njeno ideološko neodvisnost, ali pa kaj precej bolj profanega in manj usodnega, recimo naslov kakšnega prevajalca, novinarja, ljubitelja književnosti – za Barbaro Šubert. Včasih sem imel občutek, da je Barbara živa vez, priča, nekakšen most med pisatelji, ki sem jih občudoval in nikoli videl (Danilo Kiš, Bohumil Hrabal ...), in mano. Mogoče niti ne tistimi tako oddaljenimi, a v bistvu zelo oddaljenimi; dovolj je bilo, da sem bil v pisarni in ji je Lojze Kovačič po telefonu razlagal o svojem počutju in se je tudi meni zdelo, da ga poznam in da vem, kako se počuti. Ko so se vse pogostejši konflikti v pisarni polegali kot oddaljeno grmenje, sem ob popoldnevih velikokrat obsedel na praznem stolu, ki ga je po navadi zasedal predsednik, in se šalil, da sem zdaj jaz predsednik, in smo se živahno pogovarjali ter bili veseli in zadovoljni, da smo v istem prostoru, ob istem času in da popoldne počasi drsi proti tretji in četrti uri in potem, ko bodo luči ugasnile in rolete spustile, tudi proti večeru.

A na neki točki sem se začel oddaljevati. Ne vem, kolikokrat sem to že zapisal ali pa prepisal iz pesmi Jehude Amihaja, ki sem jo prevedel v slovenščino. Začel sem se oddaljevati in se vedno še oddaljujem. Moje življenje se je spremenilo. Moji obiski niso bili več tako pogosti, izgubljal sem stik z mestom, nisem se več počutil kot kraljevič, ki ima na voljo neskončno količino časa, da z nogami na gosto preprede njegovo središče, da samo postopa in si v mislih na neviden papir zapisuje spremembe v dnevni svetlobi in njeno počasno razpuščanje in hkratno stopanje belih hišnih fasad v ospredje; v nekem trenutku so začele spominjati na zloščeno ebenovino. Ali pa da le iz užitka nad opazovanjem gleda ženske, ki se graciozno premikajo in lomijo zrak in s svojo prisotnostjo in svojo oddaljeno bližino vedno znova dokazujejo, da je umetnost v primerjavi z njimi ničeva.

In potem so se skoraj vsi ljudje v pisarni zamenjali in je Barbara zbolela in se ni nikoli več vrnila za svojo mizo na Tomšičevi 12. In tudi moje obiske v zadnjem letu bi lahko skoraj preštel na prste ene roke. Včasih, na redkih brezciljnih sprehodih po mestu, se mi je zazdelo, da sem jo videl, podobno kot se mi včasih zazdi, da vidim Daneta Zajca in da si bo snel klobuk, ko se bova srečala in vljudno pozdravila ter izpolnila tisto, česar nikoli nisva – se odpravila na pohod po gostilnah; a od Barbare me vedno ločuje njena hitrost, saj se mi, ko se ji skušam približati, izmakne in izgine, se spremeni v neko drugo, neznano žensko ali pa se izgubi za naslednjim vogalom in potem za naslednjim in naslednjim. In zgodilo se je celo, da sem zavil na Tomšičevo 12 in odprl

masivna lesena vrata in se povzpel po marmornatih stopnicah in naredil dva koraka po parketu, ki se je še vedno oglašal s tožbami, da bi odprl naslednja visoka in masivna vrata in bi se samo zazrl v prostor ter pogledal na mizo in na stol, na katerem je Barbara sedela leta in leta, vsa leta mojega članstva v DSP-ju, in potem zaprl vrata in odšel kot fantom, ne da bi sploh kdo opazil, da sem bil tam. Še vedno imam shranjeno številko njenega mobitela in zadnjič sem v neki knjigi našel moder list, na katerem je bilo z debelim, črnim flomastrom z znanimi črkami zapisano moje ime.

VI.

Pomlad, ki prihaja in se umika. Vrtoglavica, ki jo povzroča toplota in potem "nepričakovan" in nenaden vdor mraza, vrnitev nečesa, za kar smo mislili, da je že prešlo in izdihnilo. V zadnjih dneh sem bil na Tomšičevi 12 tolikokrat kot prej v letu in pol. Hodil sem tja, da bi si bolj zapomnil prostore in slike in tožbe parketa pod nogami, da bi na koži občutil padanje svetlobe z velikega lestenca, da se ne bi preveč zanašal na varljivo in olepšujočo naravo spomina, ko bom tole pisal. Hodil sem, da bi videl, kako poškodovana in ranjena je hiša, ker so v bližini, pri prenavljanju opere, izkopali veliko luknjo in omajali njene temelje. Hodil sem, da bi malo bolj spoznal nove ljudi in nov red, ki vlada v pisarnah. Iz davnih časov je zdaj tam samo še kurirka Viktorija. Enkrat sem bil na Tomšičevi celo zvečer, na nastopu najpomembnejšega slovenskega prevajalca v kateri koli tuji jezik, ne samo v nemščino, v katero prevaja. Po koncu prireditve sem najprej sedel v prvi sobi, za veliko mizo, in se, ko so vsi drugi prišli v ta prostor ter se je začel pogovor, umaknil nazaj v drugo sobo, pod vitrine, v zavetje male knjižnice. Včasih sem si katero izmed knjig, ki so tam spale na policah, izposodil in jo pozabil vrniti. Obsedel sem na stolu, odprl vitrino, se stegnil do ene izmed višjih polic, do majhnih, kvadratnih in tankih številčk *Nove revije*, in začel najprej z očmi tipati kazala in potem brati. Poezijo pesnika, s katerim sem se veliko družil in prijateljeval in ki je nehal pisati pesmi. Prozo Marjana Rožanca, za katerega mi je najbolj žal, da ga nisem nikoli poznal ... Iz sosednjega prostora so občasno prihajali do mene glasovi in posamične besede, ki jih je izgovarjala družba: literatura, ambicija, prevodi ... se zapletali v neko svetlobno mrežo, tam za nekaj časa obviseli in se potem razpustili. Čutil sem, da sem se še za korak bolj oddaljil. Pospravil sem revije nazaj na police, se poslovil in odšel.

Zunaj, v temi, so drobni kamenčki čakali na podplate čevljev nekoga, ki bo prvič stopil v vilo in mogoče ponovil zgodbo z vso njeno pripadajočo

mitologijo. Zunaj, v temi, so nepremično stala drevesa in njihova imena in lubje in iglice in prihodnje listje in prihodnji cvetovi, ki so mi znani in domači. Smreke. Lipi. Tisi. Magnolija. Družbo jim je delal kip Mire Mihelič in nehote sem pomislil na zadnje stavke svojega najljubšega romana *Aleksandrijski kvartet*, ki ga je prevedla v slovenščino in je izšel točno v letu, ko sem se rodil: *Da, nekega dne sem odkril, da sem s tresočimi se prsti napisal štiri besede (štiri besede, ki so kot štirje obrazi!), s katerimi so vsi pripovedniki tega sveta poskušali uveljaviti skromno pravico, s katero terjajo od svojih bližnjih, naj jim prisluhnejo. Besede, ki napovedujejo čisto preprosto, da je neki umetnik dozorel. Napisal sem: "Nekoč se je zgodilo ..."* In bilo mi je, kot da me je vse veselje narahlo sunilo pod rebra.